

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 27. avgusta 1897.

Politiški oddelek.

Konec krizi.

Na spomlad izjavila je vlada v Češkem dež. zboru, da hoče poskusiti spravo mej Čehi in Nemci doseči in zvesta tej svoji obljubi je storila celo vrsto korakov, da zagotovi narodnostni mir na Češkem in omogoči mirno in redno obravnavanje v državnem zboru.

V smislu tiste obljube izdelala je vlada več zakonskih načrtov, s katerih glavnimi določbami so bili zadovoljni tako Čehi kakor Nemci. S temi zakoni je hotela vlada, povse v smislu nemških zahtev razdeliti češko kraljestvo v tri skupine, v samočeško, v samonemško in v jezikovno mešano skupino ter v tem smislu urediti tudi jezikovno vprašanje, tako pri avtonomnih kakor pri državnih oblastvih. V čeških vkrajih naj bi se uradovalo češki, v nemških nemški, v mešanih pa v obeh jezikih. Dalje je hotela vlada z razdelitvijo veleposestva po okrožjih omogočiti, da bi dobili nemški veleposestniki primerno število zastopnikov v dež. zboru, na drugi strani pa nekaj mest izločiti iz kurije kmetskih občin ter jih uvrstiti v mestno kurije, katere nove mandate bi dobili večinoma Čehi. Pripravila je tudi zakonski načrt, po katerem bi dežela morala skrbeti za šole za narodnostne manjšine, dalje načrt, po katerem bi se volitev dež. odbora in deželnozborskih odsekov vršila po kurijah, tako da bi Nemci ne bili več odvisni od milosti čeških poslancev, in naposled načrt o ustanovitvi okrožnih oblastev, ki bi bila nekake mejinstance mej okrajnimi glavarstvi in namestništvom.

Niti Čehi niti Nemci niso načelom teh vladnih predlog resno ugovarjali, a vzlic temu se vladna akcija ni posrečila.

Vlada je hotela te svoje načrte predložiti češkemu dež. zboru, kateri je mislila sklicati prve dni meseca septembra. Da pa si zagotovi sprejem svojih predlog, je povabila vse interesovane stranke, naj pošljejo svoje za-

stopnike na konferenco, katera naj se o teh predlogah posvetuje in zjedini. Te konference bi se bile morale začeti v četrtek.

Češki veleposestniki in Mladočehi so se brez obotavljanja odzvali vladnemu povabilu in določili svoje pooblašcence. Drugače pa Nemci. Jeden del nemških poslancev, stari nemški liberalci, so pač želeli, udeležiti se teh konferenc, toda niso se upali. Nemški nacionalci so bili že prej proglasili, da ne odjenjajo od obstrukcije in da se z nobeno vlado ne spuščajo v pogajanja, dokler se brezpogojno ne prekličejo jezikovne naredbe. In s tem svojim načelnim stališčem so zmagali tudi na posvetovanji nemških poslancev v Pragi, v ponedeljek dne 23. avgusta, kajti poslanci so po dolgi in burni debati sklenili, da se spravnih konferenc ne udeležijo.

Nemci so s tem sklepom odbili zanje kar mogoče ugodno spravo, pokazali so, da so nespravljlivi, da jim ni ne za pravico, ne za pravičnost, ne za mir v državi, pokazali so, da jim je samo in jedino za nadvlado, da so sovražniki narodne ravnopravnosti in da žrtvujejo najvitalnejše državne interese koristim svoje stranke, da so nepatrijotična, državi kvarna stranka.

Vsled te odklonitve povabila na pravne konference, se napovedane konference niso vršile in se tudi ne skliče deželni zbor češki, ker bi se itak nič ne moglo doseči.

Vlada je vsled nemške nestrpnosti naposled morda vender le spoznala, da ni v interesu države, ako se z vso unemo zavzema za pomirjenje te stranko in da bi dosti bolje bilo, ako se oklene parlamentarne večine, katera ima voljo in moč, ukrotiti nemške obstrukcionista ter omogočiti redno poslovanje drž. zbora. Pa tudi parlamentarna večina je spoznala, da se mora konec narediti sedanji krizi. Zvrševalni odbor parlamentarne se snide v ponedeljek na Dunaji, da se posvetuje o položaju in se porazume z Badenijem.

Splošno se sodi, da se Badeni ne bo več ustavljal večini. Brez te večine ne more vladati, s to večino pa lahko, naj se mu ustavljajo Nemci kolikor hočejo. Doslej je stal Badeni nad strankami, opetovano je izjavil, da

njegova vlada ni parlamentarna vlada, v tem smislu, da zastopa načela parlamentarne večine, a tako ne more dalje iti. Tudi nad parlamentarnimi strankami stoječa vlada ne more izhajati, ako nima parlamentove večine na svoji strani, a najtežje bi bilo to Badeniju, katerega čakajo naloge, ki se zoper voljo večine ali tudi samo zoper voljo Čehov ne dajo rešiti. Zvrševalni odbor desnice bo Badeniju pojasnil, da mora ali svojo vlado uravnati po načelih večine, ali pa ga večina ne bo več podpirala.

To je potrebno, kajti politična kriza, katera je nastala v državi, se mora prej ko prej končati. Sprava z Nemci je nemogoča, je sploh izključena, to svedoči odklonitev povabila na pravno konferenco.

S tako stranko, katera se niti pogajati neče za mir, katera odklanja vsak kompromis in hoče boj za vsako ceno, boj na življenje in smrt, boj za svojo nadvlado in za zatiranje nenemških narodov, s tako stranko sploh ni paktiranja in zato je grof Badeni prisiljen, opustiti dosedanje taktiko pomirjevanja in postati energičen državnik, kateri pomore načelom pravice in pravičnosti do veljave tudi proti volji intransigentnih Nemcev. Grof Badeni je bil Beschwichtigungshofrath zdaj, če hoče ostati na svojem mestu, mora dokazati, da ima res železno roko.

Politični pregled.

Položaj. — Badenijevi poskusi, doseči spravo mej Čehi in Nemci, so se torej izjalovili. Nemci niso prišli na konferenco, vsled česar je ves notranjepolitični položaj še danes prav tako nejasen, kakor je bil ob zaključanju drž. zbora. Vprašanje je: Kaj stori Badeni? Nemci upajo, da odstopi, a to bi pomenilo kapitulacijo pred obstrukcijo, kapitulacijo pred manjšino ter bi silno podkopalo državno avtoriteto. Večini se sme vsako ministerstvo ukloniti, radi večine sme odstopiti, ne sme pa pred manjšino, to bi bilo dokaz slabosti, dokaz, da vlada v državi nasilstvo. Badeniju pa je toliko manj treba, misliti na odstop, ker ima na razpolaganje parlamentovo večino, sestavljeno na podlagi najpravičnejših načel, na podlagi narodne ravnopravnosti in avtonomije. Ako se Badeni oklene večine, bo lahko prenašal nasprotovanje nemških strank.

Državni zbor se konečno vendar snide in sicer že v mesecu septembru. Zatrjuje se, da hoče vlada, naj bi državni zbor volil samo člane delegacije in odobril s cesarskimi naredbami dovoljene podpore po toči, povodenji itd. oškodovanim občinam, a ko bi nemške stranke nadaljevale obstrukcijo, da misli državni zbor takoj razpustiti in razpisati nove volitve, pri katerih bi obstrukcionisti izgubili dolgo vrsto mandatorov, katere so si pri zadnjih volitvah priborili samo ker so zanje glasovali drž. uradniki. Dokler bi se ne sešel novi državni zbor, pomagala bi si vlada s cesarskimi naredbami.

Parlamentarna komisija desnice se snide dne 1. meseca septembra dopoldne ob 11. uri na Dunaji. Poroča se, da se bode posvetovala o položaju in da bo posledica tega posvetovanja, da se Badeni oklene desnice, vsled česar se zgode v ministersrvi razne premembe, ker izstopijo nemškoliberalni ministri, na njih mesta pa pridejo z večino soglašajoči možje.

Izgredi na Češkem. — Nasprotstvo mej Čehi in mej Nemci je priklopelo na Češkem do vrhunca. Nemška podivjanost je zlasti v Mostu slavila prave triumfe. Nemci so Čehe napadali in kar pobijali, hoteč na ta surovi način dokazati

svojo kulturno superijornost. Nič boljše se ne godi Čehom v drugih krajih, koder so Nemci v večini, in kar je najžalostnejše, koder je policija v mestnih rokah, vedno in podvsod podpira nemške izzivače in napadalce. Za Čehe je nastala doba preganjanja in teptanja, kakršna še ni bila od grozne bitke na Beli Gori. V svoji lastni domovini se ne smejo kazati kot Čehi, sicer je njih življenje v nevarnosti. Kaj čuda da je nastala mej Čehi velika razburjenost in nevolja proti Nemcem in da so se primerili v Plznu precej velike demonstracije, radi katerih kriče zdaj Nemci, kakor da so jih Čehi kar na mehu odrli. Jako veliki izgredi primerili so v nedeljo v Ašu. Napovedani veliki shod je vlada prepovedala, na kar so šli Nemci na Bavarsko demonstrovat. Vračaje se v Až, napadli so dva politična nradnika in ju ranila, na orožnike in na vojake so metali kamene in jih na nezaslišan način zasramovali. Da so bili razgrajachi Slovani, bi bilo vojaštvo gotovo streljalo, na Nemce pa vsled vladnega naročila ni smelo streljati.

Reka proti Madjarom. — Reka je ponosna na svojo avtonomijo. Ko se je rodil dualizem, se je Reka samo zategadelj oklenila Madjarske, da ne pripade Hrvatski, da ohrani avtonomijo. Madjari, hoteč priti do morja, so to dobro izkoristili. Širili so predpad mej Hrvatsko in mej Reko, zajedno pa na vse možne načine skušali dobiti Reko v svojo oblast. Storili so mnogo za to mesto, računajoč vedno, da pride trenotek, ko poderejo avtonomijo Reke in se polaste mesta. Rečani čuvajo svojo avtonomijo skrbno. Komaj je bil ogerski državni zbor sklenil nov kazensko-pravdni red, po katerem izgubi Reka višje sodišče, kar je protustavno, nastal je na Reki velikanski vihar. Rečani so poslali posebno deputacijo k ministerskemu predsedniku, katera je protestovala proti tej kršitvi reške avtonomije in ker deputacija ni nič opravila, začeli so se pripravljati na odločen boj proti Madjarom. Za dan 18. t. m. nameravana velika splošna demonstracija se je opustila, ker je bil ta dan cesarjev rojstni dan, zato pa se priredi te dni, povrh pa mislijo Rečani poslati cesarju posebno deputacijo, katera naj se pritoži proti poskusu, podkopati avtonomijo Reke. Tudi z reškimi Hrvati hočejo Italijani stopiti v dogovor, da se skupno z njimi ustavijo naklepom Madjarske, kar utegne obraditi i v drugih ozirih dobrega sadu.

Avstrija in Bolgarska. — Mej našo državo in Bolgarsko nastali konflikt je poravnal. Stojlov je izjavil, da tega, kar je bilo povedano v „Locatanzeigerju“, ni govoril, da ju list njegove besede spakedral, zlasti pa da ni imel namena, žaliti cesarsko rodovino. Zajedno je izjavil, da vsled svoje odsotnosti iz Sofije ni bil prej v stanu, dati to zadoščenje. Poravnava je tolikega pomena, da bode Avstrija zopet občevala z Bolgarsko, nasprotje pa ni odstranjeno, nego obstoji še dlje, ker izvira iz važnih političnih uagibov.

Ruski car in Poljaki. — Neki ruski list zagotavlja, da bo car povodom svojega bivanja v Varšavi, kamor dospe kmalu po odhodu predsednika francoske republike v domovino, izdal poseben ukaz, s katerim pomilosti vse poljske politične kaznjence in prekliče vse, zoper Poljake naperjene izjemne naredbe in ukaze.

Potovanje predsednika francoske republike v Petrograd je velicega političnega pomena, kar spoznava ves svet in kar posebno Nemce hudo peče. Rusija je sijajno vzprejela odličnega francoskega gosta. Vodilno rusko glasilo „Novoe Vremja“ pravi, „da bodo čutili francoski prijatelji, kako bije srce ruskega naroda“. Vse postaje, mimo katerih se je peljal predsednik republike, so skrašeno z zastavami z napisom „Vive la France“. Vsi ruski, posebno petrogradski krogi, tekmujejo mej seboj, kdo pripravi lepše darilo za predsednika in njegove spemljevalce, kdo ga dostojnejše in veličastnejši sprejme. Ruski listi sami naglašajo, da Rusija ni še nikdar nikomur priredila tako sijajnega vzprejema kakor ga je priredila predsedniku prijateljske republike.